

Pavel Pešout
náměstek ředitele
AOPK ČR

Toto číslo
je věnováno
Igoru Míchalovi,
který se propojeností
krajiny zabýval
dávno předtím,
než se to stalo
módou

Vážení čtenáři,

v době úspor ve veřejných rozpočtech, tedy i v ochraně přírody a krajiny, se téma vytváření ekologické sítě může zdát neaktuální. Je tomu ale právě naopak. Do péče o krajinu plynou v posledních letech především díky strukturálním fondům Evropské unie významné finanční prostředky. Co se týče vytváření ekologické sítě, dokonce největší od 70. let 20. století, kdy se o ní začalo uvažovat. Zároveň je většina prvků ekologické sítě stále více respektována v územně plánovací dokumentaci a požívá zákonné ochrany. Je dobré připomenout, že tvorba územního systému ekologické stability – základu ekologické sítě v ČR – je dosud v zákoně jediným dílčím explicitně vyjádřeným veřejným zájmem v oblasti ochrany přírody, kde se předpokládá společná účast vlastníků, samosprávy a státu. Na druhou stranu rozpočtové škrty ubírají finanční prostředky v provozní oblasti, nezbyvá tedy dostatek financí na péči o prvky sítě, stejně jako na jejich správu a realizaci drobnějších opatření. Stále častěji se také objevuje kritika nedostatečného tempa zajištění vytváření sítě ze strany odborné obce, na druhou stranu se nedaří vysvětlit významné části veřejnosti narůstající rozlohu území, které podléhá určitému režimu ochrany. Je tedy patrné, že téma ekologických sítí si hlubší bilanci a diskusi právě v této době zaslouží. K tomu chce přispět i toto zvláštní číslo časopisu *Ochrana přírody*.

Česká republika bezesporu patří mezi evropské a celosvětové průkopníky ve vytváření ekologické sítě. Po čtyřiceti letech od definování teoretických východisek dnes můžeme konstatovat, že máme dobře zmapovaný stav přírody a krajiny a vymezenou kostru ekologické stability (nejnověji upřesněné s pomocí mapování biotopů) a z většiny identifikované (i když místy problematicky) segmenty ekologické sítě. Ekologickou síť v České republice tvoří soustava vzájemně propojených území, kde na různém stupni chráníme a hodnotíme ekologicko-stabilizační funkce, o něž diferencovaně pečujeme. Ekologickou síť je třeba pojímat celostně jako ucelenou síť vzájemně se podporujících propojených prvků. Nestačí ji v podmínkách České republiky vnímat pouze jako územní systém ekologické stability. Ten je samozřejmě jejím základem – páteří významně se podílející na konektivitě sítě –, ale sám o sobě ekologicko-stabilizační funkce (včetně ochrany biologické rozmanitosti) od sítě očekávané zajistit nedokáže. Dnes je s různou mírou priority a většinou vícevrstevně chráněna příroda a krajina na více jak padesáti procentech rozlohy České republiky. Přitom velká část chráněných ploch plní souběžně více funkcí, mnohdy se zároveň jedná o chráněné oblasti přirozené akumulace vod, ochranná pásma vodních a přírodních léčivých zdrojů, ochranné lesy, protierozní prvky, rekreační plochy atd. Jsou vytvořeny legislativní a ekonomické nástroje k ochraně a péči o ekologickou síť. Právě v jejich uplatňování je však doposud největší potíží, ať již jde o nedostatečné či chybné zacílení, nebo diferenciaci.

Tak jako považujeme za dostatečné identifikaci a zhodnocení kostry ekologické stability, je dnes již načase považovat za z velké většiny dokončené „vymezování“ celé sítě ekologické stability. Výjimkou je snad jen dotváření ekologické sítě při uplatnění bioekologického přístupu s cílem umožnění pohybu jedinců ohrožených druhů (např. velkých savců) a zpřesňování vymezení jednotlivých území. Ochrana přírody by se již neměla soustřeďovat na vymezování nových vrstev (typů) území navrhovaných k ochraně a zahušťujících ekologickou síť. Naopak je třeba intenzivně pracovat na systematickém uplatňování již vytvořených legislativních a ekonomických nástrojů, a to v prostředí široké spolupráce. V posledních letech se sice daří zapojovat místní partnery včetně samosprávy, vlastníků a veřejnosti do tvorby a péče o prvky ekologické sítě, ale i zde je co zlepšovat (např. podmínky pro čerpání z evropských fondů). Zejména je však třeba dosáhnout společného působení všech institucí, jejichž posláním je ochrana jednotlivých funkcí území (včetně půdochranné, vodohospodářské a rekreační). Jen tak lze zajistit, aby ekologická síť v ČR jako nenahraditelná součást zelené infrastruktury poskytovala potřebné ekosystémové služby (tedy nejen ochranu biologické rozmanitosti) a měla podporu širší veřejnosti.